

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Чух Ганни Павлівни** на тему
**«Розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін
у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.).»**,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність дослідження є незаперечною, зважаючи на імплементацію концепції Нової української школи, Закону України «Про освіту», у яких задекларовано необхідність побудови нового освітнього простору. Сучасні реформи освітньої галузі зумовлюють пошук оптимальної моделі післядипломної освіти вчителя, яка сприятиме розвитку його професійності і педагогічної свободи, формуватиме його фахові компетентності і дозволить зреалізувати завдання сучасної освіти.

Динамічність соціально-економічного і науково-технічного прогресу, процеси інтеграції, глобалізації та технологізації суспільства, вимоги сучасного ринку праці зумовили необхідність нелінійного і варіативного розвитку освіти. Сутність останнього полягає у необхідності створити таке освітнє поле для особистості, у якому вона могла б не лише отримати певний рівень освіти, але й пристосуватися до тих умов життя у суспільстві, які щораз стрімкіше змінюються і вимагають від кожного особливих знань, умінь і компетенцій. З огляду на це триває пошук нових, альтернативних форм освіти, які супроводжуватимуть людину протягом усього її життя. Це значно посилює актуальність дослідження Чух Ганни Павлівни.

Суспільні трансформації в умовах сьогодення детермінують необхідність не лише підготовки, а й перепідготовки фахівців, здобуття ними нових знань, які відповідали б вимогам фахової діяльності. Освіта впродовж усього життя стає сьогодні нормою чи не для усіх країн світу і вимагає пристосування освітнього поля до змінних, нелінійних суспільних трансформацій, детермінуючими чинниками яких стали розвиток науки, культури, технологій, вплив ЗМІ, поява нових засобів освіти, кардинальна трансформація суспільних парадигм та способу людського життя.

Чух Ганна Павлівна переконливо доводить, що вітчизняна педагогічна наука, підтримуючи інноваційну освітню парадигму, прагне здійснити історико-педагогічний аналіз генези післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін південних областей України для його осмислення та актуалізації в процесі модернізації освіти.

Дисертантка наголошує, що сучасні підходи до професійної підготовки та перепідготовки вчителів вимагають перегляду цілей, змісту й організаційних засад освітнього процесу у різноманітних закладах освіти. Розвиток

післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін є важливою складовою усього освітнього процесу, а вивчення його регіональних аспектів дасть можливість означити проблему цілісно і повно, визначити кращі його зразки та імплементувати їх у практику з урахуванням сучасних освітніх детермінант.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження Чух Ганни Павлівни сформульовано чітко та аргументовано. Обґрунтування теми дисертаційного дослідження є переконливим. Аналіз основних положень дисертаційної роботи доказово свідчить про досягнення мети і розв'язання поставлених завдань. Зміст роботи відповідає поставленій меті. Висновкам до дисертації властиві узагальненість, чіткість, лаконічність, повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості та об'єктивності.

Достовірність наукових результатів дослідження забезпечується належно обґрунтованими та імплементованими в роботі методологічними підходами та джерельною базою дослідження, яку сукупно становлять:

- матеріали архівних фондів Державного архіву Миколаївської області, Державного архіву Одеської області, Державного архіву Херсонської області;
- наукові праці та публікації провідних вітчизняних учених середини ХХ – початку ХХІ століття (енциклопедичні довідники, монографії, дисертації, автореферати, підручники, навчальні та методичні посібники, статті);
- законодавчі та нормативні акти, накази, інструкції, рішення колегії Міністерства освіти УРСР / України;
- навчальні плани, програми, у яких висвітлено вітчизняний досвід змісту післядипломної педагогічної освіти;
- фонди бібліотек: Національної бібліотеки імені В. Вернадського НАН України, державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гончара;
- вітчизняна історико-педагогічна та психолого-педагогічна література досліджуваного періоду й сучасних років.

Джерельна база якісно та широко представлена у дисертаційному дослідженні, проілюстрована рисунками і підкріплена відповідними архівними справами.

Робота відзначається аргументованістю, об'єктивністю, логічністю викладу матеріалу, адекватним до завдань наукового дослідження комплексом методів наукового пошуку, серед яких: пошуково-бібліографічний – під час вивчення архівних, бібліотечних каталогів, фондів, описів та бібліографічних видань; класифікації та систематизації історико-педагогічних джерел – для визначення опорної джерельної бази з проблеми дослідження; аналіз – з метою

всестороннього вивчення системи післядипломної освіти вчителів шляхом поділу на складові частини; термінологічного аналізу, який забезпечив обґрунтування понятійного апарату дослідження; контент-аналіз архівних матеріалів (звітів, протоколів, інструкцій, навчальних планів курсів підвищення кваліфікації вчителів) – для виявлення особливостей організації й змісту післядипломної освіти педагогів; історико-генезисний та структурно-функціональний – для розроблення періодизації становлення й розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. ХХ – початок ХХІ ст.); індукція – під час формулювання загальних висновків на основі аналізу окремих фактів; дедукція – під час переходу від знання загальних закономірностей становлення й розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України до окремого вияву, аналогія – для установлення схожості між нетотожними об'єктами, що здійснювали післядипломну освіту педагогів, інтерпретації та узагальнення – для актуалізації шляхів упровадження конструктивного історичного досвіду в сучасну освітню галузь, формулювання висновків, рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження Чух Ганни Павлівни в тому, що: вперше в історико-педагогічній науці комплексно досліджено науково-педагогічну проблему розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України в 1940-вих рр. ХХ – на початку ХХІ ст.; обґрунтовано періодизацію розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін південних областей України, визначено особливості кожного періоду: І період (1940-1958 рр.) – організаційно-пошуковий, який поділяється на 2 субперіоди: 1940-1949 рр. та 1950-1958 рр.; ІІ період – 1959-1984 рр. – реформаторсько-ідеологічний, який поділяється на 2 субперіоди: 1959-1964 рр. та 1965-1984 рр.; ІІІ період – 1985-2014 рр. – національно-модернізаційний поділяється на 2 субперіоди: 1985-1990 рр. та 1991-2014 рр.; виявлено чинники, що мали вплив на функціонування означеної освітньої галузі: загальнодержавні (суспільно-політична ситуація, державна освітня політика, державна мовна політика тощо) та регіональні (організаційно-педагогічні умови, персоніфікація впливів, підтримка місцевих громад тощо); визначено актуальність екстраполяції позитивного досвіду функціонування означеної освітньої галузі. Під час дослідження уточнено сутність понять «розвиток», «післядипломна освіта», «підвищення кваліфікації», «перепідготовка», «неперервна освіта», «філологічні дисципліни», «південні області / південний регіон України». Подальшого розвитку набуло визначення сутності сукупного поняття «розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін».

Наукова новизна узгоджується із завданнями дослідження, що є складовими визначеної в дисертації мети та не виходить за її межі. Структура

роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Детальне ознайомлення з дисертацією Чух Ганни Павлівни дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до наукової роботи вирізняється фундаментальністю та ґрунтовністю. Заслуговує на схвалення обрана дисертанткою логіка викладу змісту та основних результатів дослідження, коректне анування авторських позицій стосовно кожного розділу роботи.

Зміст роботи Чух Ганни Павлівни свідчить про глибоке та ґрунтовне вивчення дослідницею проблеми, вираженість, логіку і самостійність її аналізу, цілісне та системне осмислення матеріалу джерельної бази, творче застосування комплексу методологічних підходів дослідження.

Науковий апарат роботи має усі необхідні компоненти: мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, коректно визначені наукова новизна та практичне значення, представлено інформацію про апробацію і впровадження отриманих результатів.

Дисертація містить два розділи, кожен з яких відображає певний аспект проблеми, проте загалом становить цілісну і довершену картину наукового пошуку.

У першому розділі дисертанткою запропоновано авторське визначення поняття «розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін», сутність якого полягає в якісних змінах у галузі післядипломної освіти, що спрямовані на розвиток професійної компетентності вчителів філологічних дисциплін, на їхню переорієнтацію щодо змісту навчання, зміни ідеологічних чи ціннісних орієнтирів відповідно до пріоритетів розвитку національної системи освіти: загальнодержавних (суспільно-політична ситуація, державна освітня політика, державна мовна політика тощо) та регіональних (організаційно-педагогічні умови, персоніфікація впливів, підтримка місцевих громад тощо).

На увагу заслуговують обґрунтовані дисертанткою на основі дослідження архівних матеріалів етапи розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін південних областей України (1940-ві рр. ХХ – початок ХХІ ст.): визначено особливості кожного періоду: І період (1940-1958 рр.) – організаційно-пошуковий: 1-й субперіод – 1940-1949 рр.; 2 субперіод – 1950-1958 рр.; II період (1959-1984 рр.) – реформаторсько-ідеологічний: 1-й субперіод – 1959-1964 рр.; 2-й субперіод – 1965-1984 рр.; III період (1985-2014 рр.) – національно-модернізаційний: 1-й субперіод – 1985-1990 рр.; 2-й субперіод – 1991-2014 рр. Хронологічні межі кожного з окреслених субперіодів визначають знакові законодавчі документи, що регламентували діяльність освітньої галузі. У кожному періоді дисертантка виокремила пріоритетні напрями функціонування, засоби реалізації змісту, оптимізацію роботи закладів, що здійснювали післядипломну педагогічну освіту вчителів філологічних дисциплін південних областей України.

У другому розділі дисертантка на основі історико-педагогічного аналізу розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.) визначила тенденції розвитку галузі впродовж означеного історичного проміжку. У першому періоді (1940-1958 рр.) – організаційно-пошуковому – на процес становлення закладів, що здійснювали підвищення кваліфікації вчителів-філологів мала вплив соціально-економічна й політична ситуація, що склалася в Україні загалом, і в південних областях зокрема. У II період (1959-1984 рр.) – реформаторсько-ідеологічний – у післядипломній педагогічній освіті визначальним чинником була її заідеологізованість, стандартизація й жорстка регламентація змісту. Продовжувався процес росіянізації освіти південного регіону загалом і філологічної зокрема, це потребувало активізації пошуку можливостей перепідготовки вчителів для нових освітніх реалій. У III період (1985–2014 рр.) – національно-модернізаційний – відзначено формування та вдосконалення системи післядипломної освіти, що має ознаки розбудови національної системи освіти в усіх ланках галузі: післядипломна освіта вчителів філологічних дисциплін на цьому етапі визначалася об'єднанням зусиль освітніх установ, міжнародних організацій, педагогічної громадськості. Дисертантка ґрунтовно охарактеризувала позитивні та негативні тенденції функціонування закладів, що здійснювали підвищення кваліфікації вчителів філологічних дисциплін південних областей України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.). Цікавими та інформативними є укладені дисертанткою узагальнюючі таблиці та рисунки.

Варто відзначити обґрунтовані дисертанткою перспективні напрями екстраполяції регіонального історико-педагогічного досвіду для вдосконалення змісту функціонування означеної освітньої галузі (необхідність удосконалення професійності вчителів-філологів у питаннях полікультурності в шкільній мовно-літературній освіті; консалтинг як сучасна форма наставництва передбачає створення певних консультативних центрів з питань, з яких молоді фахівці найчастіше мають професійні труднощі; посилена увага до розвитку професійних компетентностей молодих вчителів сільських шкіл).

У висновках до кожного з розділів дисертації та загальних висновках викладено найбільш важливі наукові результати, які сприяли розв'язанню завдань дослідження. Цікавими є підібрані дисертанткою додатки, які містять значну кількість історичних документів, що вводяться до наукового обігу вперше.

Не викликає сумніву **практичне значення** отриманих результатів, яке полягає у розробці авторської навчальної програми спецкурсу «Розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.)» та методичних рекомендацій щодо його викладання, які були апробовані під час курсів підвищення кваліфікації

вчителів української мови та літератури, зарубіжної літератури, іноземних мов, здійсненні самоосвітньої роботи педагогів, студентів педагогічних спеціальностей. Підтвердженням цього є довідки про **впровадження** результатів дослідження в освітній процес низки закладів вищої освіти України (КЗВО «Вінницька академія неперервної освіти» (довідка № 10 від 21.12.2020 р.), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка № 01-23/25 від 26.01.2021 р.), Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (довідка № 2 від 19.01.2021 р.), Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка (довідка № 446 від 23.01.2021 р.)

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на 8 міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах. Цінним є популяризація дисертанткою вітчизняного освітнього досвіду щодо розвитку післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.) на міжнародній конференції в Астані (Казахстан).

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження повністю відображені в 22 публікаціях, з них 11 статей – у наукових фахових виданнях України (дві – у співавторстві з науковим керівником); 1 стаття у науковому виданні з напряму «Освітні, педагогічні науки» держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку (Канада) (у співавторстві з науковим керівником), 1 методичні рекомендації, 8 публікацій в збірниках матеріалів конференцій (дві – у співавторстві), 1 стаття в іноземному науково-методичному журналі (Казахстан).

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Чух Ганни Павлівни «Розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.)» є самостійно виконаною історико-педагогічною працею, що має теоретичне та практичне значення. Вона містить оригінальні підходи до розв'язання питань, пов'язаних із розвитком післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.). Дослідження містить нові, раніше не захищені наукові положення, характеризується єдністю мети, завдань і змісту, а отримані результати в сукупності спрямовуються на розв'язання актуальної педагогічної проблеми.

Зміст роботи відповідає поставленій меті, визначені завдання розв'язані повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення та результати дисертації мають ознаки наукової новизни. Структура та обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Наукові положення, висновки та рекомендації аргументовані та обґрунтовані, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення, отримали належну апробацію на науково-практичних конференціях. Публікації Чух Г.П. відображають усі отримані результати.

Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертаційне дослідження «Розвиток післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін у південних областях України (1940-ві рр. XX – початок XXI ст.)» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе педагогічне завдання, що має значення для розвитку педагогічної науки. Дисертаційне дослідження Чух Ганни Павлівни відповідає вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії від 06.03.2019 р. № 167, і може бути представлено для розгляду у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Результати дисертаційної роботи обговорено і схвалено на засіданні фахового семінару кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 12 лютого 2021 р.).

Головуюча на засіданні фахового семінару:
завідувач кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Чепіль М.М.

Рецензенти:

професор кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Пантюк Т.І.

професор кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Карпенко О.Є.

Учений секретар

Патен І.М.